

Mersin-Karaman Bölgesi Çevre Düzeni Planı ve planda değişiklik yapan kararın yürütmesi durduruldu...

Nükleere çevre duvarı

Küçük ölçekli planlamalar, yasa ve yönetmelikler gereği Çevre Düzeni Planları'na aykırı olamıyor. Yargı Akkuyu Nükleer Santralı'na ilişkin plan değişikliği ve Mersin-Karaman bölgesini kapsayan çevre planının yürütmesini durdurdu. Yargının kararıyla, çağdaş çevrecilik ilkelerine göre hazırlanacak planlarda nükleer santrale yer olmadığı da netleşti.

Avukat Koray CENGİZ
TMMOB Şehir Plancıları Odası

Mülga Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından 3 Eylül 2009 tarihinde Mersin-Karaman Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı onaylanmıştır. Bu planın iptali talebiyle Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği'ne (TMMOB) bağlı Şehir Plancıları Odası tarafından açılan dava üzerine Danıştay 6. Dairesi tarafından 1 Kasım 2011 tarihinde yürütmeyi durdurma kararı verildi.

Rusya Federasyonu ile imzalanan ve TBMM'de onaylanan "Akkuyu Sahasında Nükleer Güç Santralinin Tesisine ve İşletimine Dair İşbirliği Anlaşması" gereği, Mersin-Karaman Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı'nın P.31 No'lu paftasında; Büyükeceli Beldesi sınırlarındaki bölgenin "Nükleer Güç Santralini" alanı olarak tanımlanmasına; plan açıklama raporunun da buna uygun olarak düzenlenmesine ilişkin plan değişikliği ise 10 Mart 2011 tarihinde onaylandı. Bu çevre düzeni planı değişikliğine karşı da TMMOB tarafından iptal istemiyle açılan davada Danıştay 6. Dairesi, 13 Şubat 2012 tarihinde yürütmeyi durdurma kararı verdi.

Açılan ilk davada davanın temel gerekçeleri sadece Mersin-Akkuyu Nükleer Santrali çevresinde oluşturulmamıştı; planlama sürecindeki yetersizlikler, Mersin ve çevresinin yerel özelliklerinin dikkate alınmaması, alanın gelişim yönünün ve nüfus verilerinin gerektiği gibi değerlendirilmemesi, planlama alanının belirlenmesinde yapılan yanlışlıklar gibi birçok gerekçe ortaya konulmuştu. Mersin-Akkuyu Nükleer Santral Alanı söz konusu planda net bir şekilde ifade edilmiş, bunun yerine ileride yapılacak plan

değişikliğine zemin hazırlanmaya çalışılmıştı. Bu planda söz konusu alan "Büyük Alan Gerektiren Kamu Kuruluş Alanları" olarak nitelendirilmiş olup; bu ibare "Kent bütününe veya bölgeye hizmet eden ve içerisinde kamu kuruluşları ile kamu hizmeti amaçlı yapıların yer aldığı alanlar" olarak açıklanmıştı. Nitekim daha sonra bu alanda, kamu yatırımı olarak değerlendirilebilecek bir nükleer tesis yapılmasına karar verilmiş olduğu açıkça ifade edildi ve 10 Mart 2011 tarihinde bu yönde plan değişikliği yapıldı.

İptal gerekçeleri

Plan değişikliğinin iptali için açılan davadaki gerekçeler ise nükleer santral kurulması düşünülen alanın bu kullanım kararına yönelik olarak ortaya konulmuştu. Orman alanının nükleer güç santrali alanına dönüştürülmüş olması, hektarlarca büyüklükteki doğal bir alan üzerinde santralin yaratacağı olumsuz etkiler, santralin ekolojik sistemin bütününe etkileri ve doğurabileceği tehlikeler, bu tehlikelerin doğuracağı sonuçlar ile santral-den beklenen kamu yararı arasındaki dengesizlik gibi hususlar iptal gerekçeleri olarak dile getirilmişti.

Sonuçta her iki davada da planın ve plan değişikliğinin yürütmesinin durdurulmasına karar verilmiştir. Sadece nükleer santrale ilişkin plan değişikliğinin değil Mersin ve Karaman illerini de kapsayan büyüklükte bir alana yönelik planın tamamının yürütmesinin durdurulmuş olması, yargının ekolojik sisteme müdahale sonucunu doğuran idari işlemlerdeki hassasiyetini göstermektedir. Keza Danıştay 6. Dairesi'nin bahsi geçen kararlarda ifade edilmiş gerekçeler değildir. Bu gerekçeler incelendiğinde; sağlıklı bir çevrenin

oluşturulmasına yönelik hedef ve stratejilerin yetersizliği; ekolojik kararların bir arada düşünülmesine olanak vermeyen nitelikte bir plan olması; çevre odaklı bir plan olmaması; çevre düzeni planının vizyonunun, amacının, hedeflerinin, stratejilerinin, ilkelerinin açıklandığı bir plan ve açıklama raporunun bulunmaması gerekçeleriyle yürütmenin durdurulmasına karar verildiği görülmektedir. Bu aşamada çevre düzeni planlarının amacı ve niteliği üzerinde durulması gerekmektedir.

644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (KHK) uyarınca çevre düzeni planlarını yapma konusundaki yetkinin yeni kurulan Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na ait olduğu açıktır. Bu konuda temel mevzuat olarak da 11 Kasım 2008 tarihinde yürürlüğe girmiş olan Çevre Düzeni Planlarına Dair Yönetmelik hükümlerinin dikkate alınması gerekir. Kaldı ki mülga Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından 2007 yılında yapılmış olan birçok çevre düzeni planı sadece ve sadece bahsi geçen Yönetmelik olmadığı için Danıştay 6. Dairesi tarafından iptal edilmiştir. Bu iptal kararları üzerine de 2008 yılında söz konusu Yönetmelik yayınlanmıştır.

Koruyucu mevzuat

Yönetmeliğin 1. Maddesi'nde çevre düzeni planlarının "ülkemizin sahip olduğu doğal, tarihi ve kültürel zenginliğin korunarak kalkınma planları ve varsa bölge planları temel alınarak, ekonomik kararlarla ekolojik kararların bir arada düşünülmesine imkan veren, genel arazi kullanım kararları ile bunlara ilişkin strateji ve politikaları oluşturmak ve çevre kirliliğini önlemek" amacıyla çıkarılacağı açıkça ifade edilmektedir.

Aynı şekilde 2872 sayılı Çevre Kanunu'nun 9. Maddesi'nde de çevre düzeni planlarının koruma-kullanma dengesi gözetilerek; kentsel ve kırsal nüfusun barınma, çalışma, dinlenme, ulaşım gibi ihtiyaçların karşılanması sonucu oluşabilecek çevre kir-

liliğini önlemek amacıyla yapılacağı belirtilmektedir.

İmar mevzuatında "plan hiyerarşisi" olarak kabul edilen ilke uyarınca alt ölçekli planların üst ölçekli planlara uygun olması zorunludur. Bölge veya havza bazında hazırlanıp onaylanan çevre düzeni planlarının da kapsadıkları alanlar için üst ölçekli plan niteliğinde buldukları kuşkusuzdur. Bu nedenle hazırlanacak ve onaylanacak alt ölçekli planların, çevre düzeni planına uygun olması gerektiği Çevre Düzeni Planlarına Dair Yönetmelik'in 4. Maddesi'nde yer almaktadır.

Nükleere yer yok

Bütün bu hükümler birlikte değerlendirildiğinde böylesine büyük bir alanı etkileyecek nitelikte bir nükleer santralin çevre düzeni planı olmadan yapılamayacağı, aksi halde planlama mevzuatına aykırılık teşkil edeceği açıktır. Hali hazırda yürürlükte olan bir çevre düzeni planı olmasa bile alana ilişkin hazırlanması muhtemel daha alt ölçekli planların da her durumda hazırlanacak çevre düzeni planı ile bir bütünlük ve uyum sağlaması gerektiği de ortadadır. Bilindiği üzere yargı kararları sadece hüküm kurulan son fıkraları ile değil öncesinde ifade edilen tüm gerekçeleri ile bağlayıcıdır. Dolayısıyla Danıştay 6. Dairesi tarafından ortaya konulan gerekçelerin hazırlanacak yeni çevre düzeni planında ve alt ölçekli planlarda dikkate alınması gerekmektedir.

Gerek çevre düzeni planının tanımına ve amaçlarına ilişkin bahsettiğimiz mevzuat gerekse Danıştay 6. Dairesi'nin kararları birlikte değerlendirildiğinde Mersin-Akkuyu Nükleer Enerji Santrali'nin ekolojik sisteme vereceği zararlar ile çevre düzeni planlarının temel alması gereken sağlıklı bir çevre oluşturma amacının taban tabana zıt kavramlar olduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle planlama mevzuatına ve çağdaş çevrecilik ilkelerine uygun hazırlanmış bir çevre düzeni planı içerisinde nükleer santralin de kendine bir yer bulamayacağı açıktır.

